

Initiatiefvoorstel

Nummer raadsvoorstel	2025/26
Datum voorronde	18 maart 2025
Datum B&W vergadering	n.v.t.
Portefeuillehouder	n.v.t.
Indiener	Begeleidingscommissie Bestuurlijke Toekomst
	☒ Openbaar ☐ Geheim

Onderwerp
Initiatiefvoorstel Rapportage & Van de Laar

Kern van het voorstel
<p>Vanaf 27 mei 2024 zijn de drie raden van Wormerland, Oostzaan en Landsmeer gezamenlijk opgetrokken in de Werkgroep WOL en hebben een onderzoeksopdracht aan Bureau & Van de Laar (&VDL) gegeven voor een verkenning hoe de drie gemeenten gezamenlijk tot een toekomstbestendige vorm van samenwerking kunnen komen.</p> <p>&VDL heeft dit onderzocht in opdracht van de drie gemeenteraden en presenteerde 13 januari jl. haar voorlopige bevindingen en advieslijn. Op 12 februari heeft &VDL het definitieve rapport met conclusies en bevindingen opgeleverd. Op 26 maart zijn de drie raden aan zet om op basis van het dan definitieve rapport van het bureau tot besluiten te komen over de toekomst van de gemeenten.</p> <p>&VDL heeft de raden in verschillende sessies geïnformeerd over de voorlopige uitkomsten van deze verkenning:</p> <ul style="list-style-type: none">- Een ambtelijke fusie tussen de WOL-gemeenten is niet krachtig en robuust.- Een bestuurlijke fusie tussen de WOL-gemeenten is niet voldoende krachtig en robuust- Zelfstandig voortbestaan van de drie gemeenten is niet langer houdbaar. <p>&VDL draagt desgevraagd ook andere oplossingsrichtingen aan voor de drie gemeenten:</p> <ul style="list-style-type: none">- Eén robuuste krachtige gemeente van Wormerland, Oostzaan, Landsmeer en Edam-Volendam en/of Waterland (WOL + of WOL ++ variant).- Sluit aan als gemeente bij de stad waarmee de meeste sociaal-maatschappelijke, culturele en economische verbindingen bestaan. Benut de kracht van de stad, de robuuste begroting, de sterke ambtelijke organisatie en maak als onderdeel van de stad gebruik van de kansen die de regio biedt voor de eigen dorpen. <p>&VDL adviseert de 3 gemeenten: maak in alle gevallen nog in deze bestuursperiode een keuze voor een of meerdere fusiepartner(s).</p> <p>De Werkgroep WOL adviseert de oplossingsrichtingen te verkennen tot de zomervakantie 2025.</p>

Voorgesteld besluit

De raad besluit:

1. Kennis te nemen van het rapport van &VDL, inhoudende:
 - de verkenning van de uitkomsten op de gestelde onderzoeksvraag en
 - de verschillende vormen van toekomstige samenwerking
2. De analyse van &VDL dat de zelfstandigheid van de drie gemeenten niet langer toekomstbestendig is, ook voor Wormerland te onderschrijven;
3. Het advies van &VDL over te nemen m.b.t. de ambtelijke fusie WOL;
4. Het advies van &VDL over te nemen m.b.t. de bestuurlijke fusie WOL;
5. De werkgroep WOL de opdracht te geven om de haalbaarheid van de WOL+ en WOL++ varianten te verkennen tot de zomervakantie 2025, waarbij specifiek wordt onderzocht of de gemeenten Waterland en Edam-Volendam bereid zijn deel te nemen aan een bestuurlijke fusie.
6. De begeleidingscommissie Bestuurlijke Toekomst te continueren. De begeleidingscommissie de opdracht te geven om met in acht neming van de uitkomsten van het rapport &VDL en de genoemde strategische afwegingen de volgende varianten verder te verkennen in willekeurige volgorde:
 - De WOL++ - varianten
 - Het aansluiten bij een grote stad, zoals Zaanstad of Purmerend
 - Het opknippen van de kernen Wormer, Jisp, Neck en Spijkerboor naar omliggende grotere steden, waar een sterke economische en/of maatschappelijke verwevenheid mee is.
7. Daarbij de toetsingscriteria uit het rapport van &VDL te voorzien van een strategische weging.
8. De vertegenwoordiging van Wormerland in de werkgroep WOL te continueren.

Bijlagen

Bijlagen:

B.1 Definitieve rapport van &VDL

Toelichting

Aanleiding, gewenst resultaat en voorstel (incl. argumenten)

Aanleiding

Vanaf 27 mei zijn de drie raden van Wormerland, Oostzaan en Landsmeer gezamenlijk opgetrokken in de Werkgroep WOL en hebben een gezamenlijke onderzoeksopdracht aan Bureau & Van de Laar (&VDL) gegeven voor een verkenning hoe de drie gemeenten gezamenlijk tot een toekomstbestendige vorm van samenwerking kunnen komen.

&VDL heeft dit onderzocht in opdracht van de drie gemeenteraden en presenteerde 13 januari jl. haar voorlopige bevindingen en advieslijn. Op 12 februari heeft &VDL het definitieve rapport met conclusies en bevindingen opgeleverd. Op 26 maart zijn de drie raden aan zet om op basis van het definitieve rapport van het bureau tot besluiten te komen over de toekomst van de gemeenten. Daaraan voorafgaand is in iedere gemeenteraad afzonderlijk een inhoudelijke bespreking over het onderwerp geweest.

&VDL heeft de raden in verschillende sessies geïnformeerd over de voorlopige uitkomsten van deze verkenning:

- Een ambtelijke fusie tussen de WOL-gemeenten is niet krachtig en robuust.
- Een bestuurlijke fusie tussen de WOL-gemeenten is niet krachtig en robuust
- Zelfstandig voortbestaan van de drie gemeenten is niet langer houdbaar.

Aanleiding, gewenst resultaat en voorstel (incl. argumenten)

De belangrijkste argumenten hiervoor zijn (*eindrapport Krachtig & Robuust &vandeLaar 8 februari 2025*):

De sociaal, ruimtelijke- economische opgaven zijn voor alle drie de gemeenten zeer fors, terwijl de bestuurlijke en ambtelijke slagkracht van alle drie de gemeenten in de regio (e.v.) zeer beperkt is. De ambtelijke uitvoeringskracht van de drie gemeenten staat sterk onder druk. En de financiële situatie is zorgwekkend te noemen nu vanaf 2026 de begroting niet structureel in evenwicht is. De uitdagingen zijn dusdanig breed dat het treffen van alleen al financiële maatregelen effecten hebben op het lastenniveau van de inwoners en/ of de verschraving van het voorzieningenniveau voor inwoners. Daarbij wordt nog de positie op de arbeidsmarkt genoemd als zorgpunt, gezien de positionering in de stedelijke regio's. Kortom, de slagkracht van de gemeenten is niet in balans met de kerntaken, maatschappelijke opgaven en bestuurlijke ambities. Zelfstandigheid is op termijn geen serieuze optie meer.

Een ambtelijke fusie zal leiden tot een te geringe versterking van de ambtelijke uitvoeringskracht en heeft weinig positieve impact op de regionale positie, terwijl de complexiteit naar verwachting toeneemt. De capaciteit moet immers worden verdeeld onder de drie besturen.

De bestuurlijke fusie zal, ondanks de geringe voordelen qua uitvoeringskracht en de vermindering in complexiteit, met name op het gebied van financiën naar verwachtingen op termijn grote uitdagingen met zich meebrengen. Het risico bestaat dat een dergelijke fusie niet zal voldoen aan de wettelijke toetsingscriteria van de provincie Noord-Holland en het beleidskader herindelingen van het Rijk. De toekomstbestendigheid is mogelijk onvoldoende. Het risico bestaat dat er na WOL-fusie binnen afzienbare tijd opnieuw een herindelingsproces voor de deur staat. Deze processen zijn ingrijpend te noemen voor medewerkers en bestuurders.

&VDL draagt desgevraagd ook andere oplossingsrichtingen aan voor de drie gemeenten:

- Eén robuuste krachtige gemeente van Wormerland, Oostzaan, Landsmeer en Edam-Volendam en/of Waterland (WOL + of WOL ++ variant).
- Sluit aan als gemeente bij de stad waarmee de meeste sociaal-maatschappelijke, culturele en economische verbindingen bestaan. Benut de kracht van de stad, de robuuste begroting, de sterke ambtelijke organisatie en maak als onderdeel van de stad gebruik van de kansen die de regio biedt voor de eigen dorpen.

&VDL noemt hiervoor de belangrijkste argumenten:

Een WOL + of ++ variant betekent dat met een fusie binnen het verstedelijkte gebied een unieke gemeente ontstaat met een groen-blauw profiel. Bestaande verbanden in de regio in stand kunnen daarmee in stand blijven met krachtigere inliggende gemeenten.

De uitbreiding van de WOL- gemeenten met een plus of een plus plus maakt dat er een robuustere ambtelijke uitvoeringskracht ontstaat. Daarnaast ontstaat er ook een meer robuuste financiële basis door de omvang van de begroting. Een structureel nadeel is overigens ook in zicht door het vervallen van de vaste voet. Regionaal betekent een dergelijke fusie dat de groene long of groen-blauwe variant een krachtig geluid krijgt binnen de regio.

&VDL adviseert de 3 gemeenten: maak in alle gevallen nog in déze bestuursperiode een keuze voor een of meerdere fusiepartner(s).

De Werkgroep WOL adviseert de oplossingsrichtingen te verkennen tot de zomervakantie 2025.

Aanleiding, gewenst resultaat en voorstel (incl. argumenten)

De raden hebben in maart gezamenlijk een beeldvormende sessie gehad en ieder voor zich een voorbereidende raadsvergadering gehad.

Specifieke afwegingen

De analyse van &VDL laat zien dat de WOL-variant voor Wormerland niet dé ideale oplossingsrichting is. Elke variant kent voor-en nadelen, afhankelijk van de toekenning van de zwaarte aan de verschillende toetsingscriteria. De vraag kan gesteld worden: *"wat is er nodig om de nadelen van een bepaalde oplossingsrichting zo klein mogelijk te maken en de voordelen zo groot mogelijk?"*.

In de begeleidingscommissie Bestuurlijke Toekomst hebben de leden op 15 januari jl. op hoofdlijnen de voor-en nadelen van een viertal alternatieven verkend, namelijk in willekeurige volgorde:

- De WOL++ - varianten
- Zelfstandig als Wormerland verder
- Het aansluiten bij een grote stad, zoals Zaanstad of Purmerend
- Het opknippen van de kernen Wormer, Jisp, Neck en Spijkerboor naar omliggende grotere steden, waar een sterke economische en/of maatschappelijke verwevenheid mee is.

Deze verkenning heeft laten zien dat alle alternatieven voor-en nadelen hebben. Daarbij is wel opgemerkt dat de nadelen van als zelfstandige gemeente verder gaan in deze verkenning prominenter naar voren zijn gekomen dan op voorhand werd verwacht en het aansluiten bij een grote stad als Alkmaar dermate grote consequenties heeft voor de regio dat dit eigenlijk ongewenst is.

De verkenning van de overige alternatieven laat zien dat het oordeel over de toekomstbestendigheid van een variant afhankelijk is van de strategische wegging die aan de toetsingscriteria wordt meegegeven. Bij deze verkenning zijn dezelfde toetsingscriteria gebruikt als in het rapport van &VDL. De wegging die de één aan de criteria 'financiële toekomstbestendigheid' of 'grip van het gemeentebestuur op de taakuitvoering en kostenbeheersing' hangt, is heel anders dan van de ander.

Dit vraagt om een nadere verkenning van de door &VDL gepresenteerde alternatieven en een strategische wegging van de criteria binnen de raad van de gemeente Wormerland. Daarbij zijn een aantal strategische overwegingen van belang:

1. Parallel aan het WOL-traject is een open blik noodzakelijk naar bestuurlijke ontwikkelingen in de nabijheid van Wormerland binnen en buiten de regio.
2. Als Oostzaan zich bij een grotere gemeente aansluit, stelt dit Wormerland ook voor een groot dilemma ten aanzien van het opheffen en/opknippen van de OVER-organisatie.
3. De WOL ++ - variant lijkt vooralsnog onhaalbaar op de korte termijn vanwege de dynamiek bij Waterland en Edam-Volendam.
4. Een besluit voor of na de verkiezingen heeft gevolgen voor de onontkoombaarheid van de besluiten.

de griffier,

de voorzitter van de
Begeleidingscommissie
Bestuurlijke Toekomst,

I.P. Vrolijk

C.J.M. Doorenbos

Onderwerp

Initiatiefvoorstel Rapportage & Van de Laar

RV-nummer: 2025/26

Datum: 26 maart 2025

De raad,
Gehoord de begeleidingscommissie 5 maart 2025;

Besluit

1. Kennis te nemen van het rapport van &VVDL, inhoudende:
 - De verkenning van de uitkomsten op de gestelde onderzoeksvraag en
 - de verschillende vormen van toekomstige samenwerking
2. De analyse van &VVDL dat de zelfstandigheid van de drie gemeenten niet langer toekomstbestendig is, ook voor Wormerland te onderschrijven;
3. Het advies van &VVDL over te nemen m.b.t. de ambtelijke fusie WOL;
4. Het advies van &VVDL over te nemen m.b.t. de bestuurlijke fusie WOL;
5. De werkgroep WOL de opdracht te geven om de haalbaarheid van de WOL+ en WOL++ varianten te verkennen tot de zomervakantie 2025, waarbij specifiek wordt onderzocht of de gemeenten Waterland en Edam-Volendam bereid zijn deel te nemen aan een bestuurlijke fusie.
6. De begeleidingscommissie Bestuurlijke Toekomst te continueren. De begeleidingscommissie de opdracht te geven om met in acht neming van de uitkomsten van het rapport &VVDL en de genoemde strategische afwegingen de volgende varianten verder te verkennen in willekeurige volgorde:
 - De WOL++ - varianten
 - Het aansluiten bij een grote stad, zoals Zaanstad of Purmerend
 - Het opknippen van de kernen Wormer, Jisp, Neck en Spijkerboor naar omliggende grotere steden, waar een sterke economische en/of maatschappelijke verwevenheid mee is.
7. Daarbij de toetsingscriteria uit het rapport van &VVDL te voorzien van een strategische weging.
8. De vertegenwoordiging van Wormerland in de werkgroep WOL te continueren.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de Raad van de gemeente Wormerland, gehouden op 26 maart 2025

De griffier,

de voorzitter,

I.P. Vrolijk

A.J. Michel-de Jong